COLECȚIA „POVESTIRI
ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE“

342

GEORGETA CRĂCIUN

PRIZONIERII MISTERIOSULUI GHEȚAR

342

GEORGETA CRĂCIUN

IAȘI

Prizonierii misteriosului ghețar

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta și desenele interioare: AUREL BUICULESCU
Portrete: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

Autoarea povestirii de față s-a născut la Dorohoi în 13 februarie 1937. A studiat istoria la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași. Actualmente este muzeograf principal la „Muzeul Unirii", Iași.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XV
15 februarie 1969

„ÎN PRIMUL SECOL AL EREI NOASTRE, UN STAT PUTERNIC... EXISTA ACOLO UNDE ASTĂZI SÎNT SITUATE TRANSILVANIA, VALAHIA, BANATUL ŞI MOLDOVA. ACEST STAT ERA DACIA... LOCUITORII ACESTEI ŢĂRI ERAU DACII, POPORUL CEL MAI RĂZBOINIC, CEL MAI CURAJOS ŞI CEL MAI PUTERNIC."

M. KOGĂLNICEANU

Lăsasem în urmă un drum lung şi anevoios, cînd înserarea ne-a întîmpinat nu departe de locul unde avenul Gheţarului Scărişoara îşi deschide cupa prăpastiei ameţitoare.

Obosiţi, am cinat fără discuţii, fiecare cu preocupările lui. Ne-am întins apoi în sacii de dormit, cu umerii frînţi de greutatea rucsacurilor, burdujite cu cele mai necesare lucruri.

Doru începuse curînd să sforăie, Nelu fuma, Dan şi cu Mircea discutau. Ei formau echipa de speologi încercaţi. Pentru dînşii, misterul peşterilor, străjuite de balauri şi iluminate de strălucirea comorilor de nestemate, îşi găsise de mult dezlegarea....

Eu şi Sandu îi însoţeam ca amatori, dar, ca şi altă dată, eram nerăbdători să redeschidem ferecatele porţi ale „Misteriosului gheţar", cum îl numise marele savant Emil Racoviţă.

În aşteptarea acestei solemne clipe tăceam, chinuindu-ne să adormim la hotarul dintre două lumi...

Ce complex de infinite contraste!

Sus, un univers drămuit de acele neîndurătoare ale ceasornicului. Jos, în adîncuri, un alt univers unde absenţa noţiunii de timp creează iluzia eternităţii, un univers nepătruns şi necunoscut care, ca Fata Morgana, iradiază o irezistibilă atracţie...

Zorii zilei ne-au găsit în capul scărilor ce coborau în aven.*

Înarmaţi cu lămpi de carbid şi lanterne, cu scări de funie şi corzi, cu ciocane şi pitoane, am început coborîrea.

Veneam pentru a doua oară în acest gheţar, dar retrăiam aceleaşi emoţii ca întîiaşi dată, căci peştera ne-a întîmpinat la fel de rece, de ostil.

Pe sub poarta înaltă de vreo zece metri, înotînd printr-un strat gros de zăpadă, intrarăm în „Sala Mare" a gheţarului. În treacăt am vizitat „Biserica", cu înalta-i cupolă şi reci luminări de gheaţă, şi uriaşul con al „Altarului", admirînd

* Aven, locul de intrare în gheţar.

din nou zveltele coloane transparente, în cupele cărora apa picură cu susur cristalin. Toate erau neschimbate!

Scopul expediției era însă depistarea adîncimii maxime a ghețarului, prin toboganul de gheață, o galerie sinistră ce se înfigea aproape oblic în beznă.

Ca atare, ne-am îndreptat cu toții spre stînga „Sălii Mari".

— Haideți, băieți, aduceți scările! strigă Doru.

— Cine coboară primul? întreabă insinuant Nelu.

— Tragem la sorți! hotărî Dan.

Noi n-aveam cuvîntul. Eram amatori.

— Să tragem! confirmarăm entuziasmați, sperînd într-un noroc.

Doru împături biletelele de hîrtie, aruncîndu-le în beretă. Unul era, bineînțeles, însemnat, și ochii noștri îl căutau insistent.

— Haideți, copii! Cine mai trage? rîdea Doru, îmbiindu-ne pe fiecare.

— Eu cobor primul! strigă Dan, fluturînd biletul norocos. Gata! Pregătiți-mă de asalt!

*Băieții începură să arunce, cu mare grijă, scările în negura toboganului. Așteptîndu-mi rîndul, m-am îndreptat agale spre rimayea * din dreapta. Acolo, Doru pregătise scările pentru ca a doua zi să mai tragem o raită prin „Palatul Sînzienii".*

Peretele de gheață cobora abrupt. Rimayea era strîmtă. Privind-o, ideea unei escapade îmi încolți fulgerător și escaladai pragul de gheață.

Coboram fără teamă. Trei scări, înnodate cap la cap, însumînd circa 90 m, m-am desprins încet, încet de realitate.

Nici astăzi, după atîta vreme de la întîmplările neobișnuite ce au urmat, nu știu exact ce m-a determinat să pornesc de unul singur spre inima pămîntului. Poate-i de vină nedomolita mea curiozitate...

Parcă mă văd stînd cu mîna pe ultima treaptă a scării, gata să mă întorc, cînd un clipocit îmi atrase atenția.

Jos, la picioare, un firicel de apă se strecura timid prin vîlceaua care traversa „Sala Marii Faleze". L-am urmat cu lanterna. Trupu-i firav se furișa sub un imens bolovan. Colosul de rocă bloca o deschizătură între stînca de gheață și cea de piatră. Am dat să mă cațăr. Palmele alunecau fără reazem pe zgrunțurile lucioase de umezeală. Noroc de pitoane. Am bătut vreo opt, spărgînd liniștea milenară cu lovituri de ciocan.

---

* *Rimaye*, prăpastie formată între stîncă și ghețar, prin diferența de temperatură.

Pentru o mai bună luminozitate, am aprins lampa. „Dincolo" întuneric şi tăcere. M-am lăsat să cad pe movila de grohotiş. Lampa a căzut şi s-a stins. Şi-atunci, în adîncul nopţii, în stîncă, a prins a se contura un perete albicios. Priveam uimit. Încadrînd rapid topografia locului în harta băieţilor, constatai că mă aflam dedesubt, în dreapta „Sălii Mari".

*Mi-am dat seama că fenomenul curios se datora luminii din afară ce pătrundea prin „horn" * şi, amplificată de cristalele gheţii, crea impresia unui paravan opac.*

Odată aprinsă lanterna, atracţia necunoscutului deveni mai puternică. La cîţiva paşi, galeria coti brusc şi, după colţ, în stînga, apăru imaginea unor stînci ascuţite, ce înălţau imensitatea unei cupole în stil gotic, care-şi oglindea grandoarea în apele limpezi ale unui lac.

Din crăpăturile stîncii apa se prelingea fără murmur ţesînd pînza sticloasă a lacului. O întreagă gamă de roz, de la rubiniul sîngeriu la rozul pal, îi încercuia oglinda. De cealaltă parte ochiul îmi descoperi o trecătoare îngustă.

Uneori, în viaţă, hotărîrile sînt atît de rapide, încît dispare şi răgazul de a le judeca consecinţele. Poate mi-a hotărît paşii acea forţă tainică care sălăşluieşte în fiecare dintre noi şi care acţionează cu o putere magică în marile cotituri ale vieţii.

Aşa se făcu că m-am trezit dezlegîndu-mi bocancii...

Desculţ, am intrat în apă. Cleştarul s-a spart în unde verzi, azurii. Pentru siguranţă pipăiam cu talpa locul unde trebuia să calc. După vreo treizeci de paşi, am ajuns la mal. Picioarele îmi îngheţaseră, dar în căldura ciorapilor s-au dezmorţit şi-am prins iar curaj.

„Aminteşte-ţi să îndrăzneşti totdeauna!" glăsuieşte un vechi dicton. Şi-am îndrăznit să însoţesc firicelul de apă, care cu forţe sporite săpase în buza bazinului o trecătoare şi o pornise voiniceşte la drum.

Eram sigur că o peşteră nouă va apărea.

Ceasul arăta ora 12. Nu puteam preciza dacă era ora prînzului sau miezul nopţii. Cert rămînea faptul că pe la nouă eram în „Sala Mare".

Să fi trecut doar trei ceasuri? Au putut trece cincisprezece? Mulţi speologi au remarcat pierderea noţiunii de durată în adîncul întunericului şi nu era prima oară cînd eu însumi mă rătăceam între aceste două limite de timp: „noapte"

---

* *Horn*, canal strîmt într-un perete stîncos, de obicei calcaros, prin care se scurg materiale aduse de şuvoaie sau răzbate lumina.

și „zi". Nu mă miram de fel, prin urmare, să fi trecut atîta vreme pentru un drum nu lung, dar nou și anevoios.

Mă pregăteam de întoarcere, cînd o deschizătură din partea dreaptă mi-a atras privirea. Din păcate se înfunda imediat.

Ce-a urmat ? Ce-a urmat e mai lesne de povestit decît de priceput : m-am trezit solid împachetat într-o fașă de piele.

Îmi aminteam doar că, întorcîndu-mă din înfundătură, un curent de aer se făcu simțit în galeria centrală. Ridicînd lanterna deasupra capului spre o vizibilitate mai bună, după cîțiva pași m-am rostogolit în neant...

Și... iată-mă aici ! Unde ? ! Cine sînt acești oameni bărboși ce se foiesc fără a mă privi ? Punîndu-mi această întrebare, inauguram, fără să vreau, un lung capitol de întrebări.

Îi auzeam vorbind. Graiul lor îmi părea cunoscut și... totuși nu. Amestec de cuvinte clare, știute și de noțiuni străine îmi ajungeau la ureche.

De unde zăceam, mi se oferea privirilor perspectiva unui ținut de basm.

O vale întinsă. De o parte și de alta abrupți stîncoși sprijineau o boltă ce sta gata, gata să cadă.

Lîngă mine se înălța vertical un zid ce radia o lumină strălucitoare. Aveai impresia că zidul nu-i decît un paravan transparent prin care o „centrală electrică" își difuza lumina.

Pe măsură ce timpul trecea, lumina creștea în intensitate, nuanțîndu-se în toate culorile curcubeului, culori calde, alese anume să încînte ochii, să creeze o stare de optimism, de încurajare.

Treptat valea fu inundată de lumină. O vegetație luxuriantă întregea peisajul.

La un moment dat, o siluetă se apropie. De pe umeri îi cădea, în falduri bogate, o pelerină dintr-o blană subțire, cenușie. Purta părul pieptănat cu cărare la mijloc, prins într-un coc bogat, cu tenul alb, încadrat de un oval perfect din care ochii mari, negri, priveau liniștit. În mîinile întinse, cu degete prelungi, îngrijite, ținea o cupă argintată cu marginele ușor răsfrînte.

— Bea ! șopti, întinzîndu-mi cupa. S-a aplecat petrecîndu-mi brațul pe sub gît. Băutura rece, de-un gust nedefinit, mi-a răcorit stomacul mistuit de foame. Femeia se îndepărtă tăcută.

Într-un răstimp, un bărbat viguros, călcînd greoi, apăsat, se opri nepăsător lîngă mine. Părul, retezat pe frunte și lăsat în

*plete lungi pe spate îi ieşea de sub o căciulă din lînă, cu marginea dublă terminată în vîrf cu o umflătură, amintind cunoscutele „pileum" ale vestiţilor tarabostes *. Bustul puternic, cu umerii vînjoşi, se întrezăreau de sub şuba albă ca neaua, de care atîrna o glugă. Ca şi femeia, purta opinci legate cu nojiţe.*

De sub arcadele groase ale sprîncenelor, ochii albaştri priveau scrutător. Ţinea mîna dreaptă rezemată pe mînerul de os al unui cuţit cu lama curbă, înfipt la brîul de piele. Atîrnat

* **Tarabostes**, aristocrat dac.

de un lanț masiv de aur îi strălucea la piept un medalion lucrat cu iscusință, reprezentînd un zimbru.

Porunci scurt ceva neînțeles. Avea vocea de-o tonalitate profundă, gravă.

Doi vlăjgani răsăriră ca din pămînt. Mă săltară pe umeri. Înfășat, de nu puteam nici un deget să mișc, eram aidoma unei mumii egiptene.

Tainica vale rămînea în urmă. Treceam pe sub portaluri întunecate. Liniște deplină. Nici chiar pașii nu se auzeau. După cîteva minute s-au oprit. M-au rezemat de perete.

Imaginați-vă, în decorul natural al unei grote, un interior regesc și spuneți de n-aveam dreptate să cred că visez.

Patru coloane de marmură albă închideau un patrulater de gresie șlefuită. În centru, o masă rotundă în tăblia căreia, dăltuit cu artă, astrul solar își risipea razele aurite într-un jgheab prelungit cu un cioc de scurgere spre o cupă, cu picior înalt, din argint.

Străjuind un tron din marmură, încrustat cu rozete aurii, două statui se impuneau prin mărime și execuție artistică. Prima reprezenta pe Marte, zeul războiului, adorat de mai toate popoarele antichității. A doua, Bendis, zeița farmecelor și a pădurilor, o puteam ușor recunoaște pentru că descoperirea unui chip asemănător la Piatra Roșie făcuse vîlvă mare, nu de mult.

Bustul de bronz, ridicat pe un postament în spirală, tot din marmură albă, arunca reflexe roșiatice în văpaia torțelor. Zeița ținea brațele în lături, ridicate de la cot în sus, ca pentru invocarea unor spirite nevăzute. Ochii de topaz scînteiau enigmatic sub voalul invizibil ce-i acoperea capul. Întreaga-i frumusețe explica prețuirea pe care i-o dăruiau femeile dacice.

Dar ce căuta aici?

Soseau rînd pe rînd chipuri noi. Portul lor, ca al țăranilor ardeleni, mă liniștea. Din nou însă, vorbele lor uneori neînțelese, și tot ce vedeam, mă rupeau de realitate. Strîngeam ochii să alung vedeniile, îmi mușcam buzele să mă conving că sînt treaz...

Șaisprezece uriași, la fel de bărboși ca și primii, s-au aliniat în dreptul coloanelor, la dreapta și la stînga tronului.

Primii doi țineau stindarde cu cap de lup prelungite în chip de șarpe fantastic. Următorii doi aveau trompete strălucitoare, cu deschizătura la fel modelată în forma unei căscate guri de lup. Ceilalți purtau tolbe cu săgeți atîrnate de umăr

și arcul pregătit pentru tras. Ultimii țineau într-o mînă scuturi ovale, de lemn, frumos încrustate și paloșe cu lama încovoiată.

Sîngele rece mă părăsea. O moleșeală istovitoare îmi învăluia trupul. Eram sigur că n-am vedenii, și acest tot neobișnuit mă amețea.

După cum vă dați seama mă aflam în mijlocul unor oameni ce aminteau întru totul pe strămoșii noștri, dacii.

Îmi mai rămînea o șansă : să cred că sînt distracția unor artiști ce filmează în cadru natural

Gîndurile îmi fură întrerupte de ciudata apariție a unui bărbat înalt, slab. În obrazu-i palid, prelung, nu se clintea un mușchi. Ținea privirile îndreptate fix spre masa rotundă.

*Toți plecară capetele. Bătrînul, îl numesc astfel doar pentru că era singurul cu părul alb, a rămas în picioare lîngă „Soarele de piatră“ *.*

Din gangul întunecat apăru bărbatul cu medalion. Cu pașii rari, maiestuoși, se îndreptă spre tron.

Un tînăr i-a întins coiful. L-a pus cu gesturi domoale, regești pe cap. Casca din aur îi acoperea grumazul, urechile și fruntea în dreptul căreia, sub doi ochi stilizați, avea sculptat în relief un zimbru.

A primit scutul aurit, ornamentat cu motive geometrice și vegetale dispuse în trei registre concentrice, ultimul închizînd figura aceluiași zimbru.

Totul se petrecea într-o tăcere desăvîrșită, mistuită de sfîrîitul torțelor.

Omul cu medalion vorbi rar și apăsat în același grai neînțeles. Vocea îi răsună cu acorduri de orgă sub boltă și, preluată de ecou, se pierdu în galeriile întunecate. Ceilalți ascultau încremeniți. Bărbatul cu medalion se adresă spre bătrîn, care îmi dezlegă brațele. Împingîndu-mă brutal, mă sili să îngenunchez, să-mi plec capul pe masă.

— O, Zamolxes! murmură, ținînd mîinile pe grumazul meu.

Un șuvoi cald, cleios îmi inundă fața...

*

Durerile cumplite din stomac mă anunțau că trăiesc.

Întunericul profund mă dezorienta. Important rămînea totuși faptul că trăiam! Mai mult chiar, trăiam dezlegat!

Făcui o mișcare să mă ridic, dar un glas spuse:

— Stai liniștit! Îți sînt prieten!

— Cine ești? răspunsei speriat, bănuind o capcană.

— Sînt profesorul Nicolaescu, din păcate tot prizonier...

— Dumneata cum ai ajuns aici? mă adresai omului invizibil, în direcția de unde se auzeau șoaptele.

— Ca și dumneata, printr-o neatenție ce o consider mai mult decît un noroc.

— E o fericire să te afli aici?

---

* Soarele de piatră — element de cult la daci, altar de jertfă.

— Nu asta-i fericirea, mă întrerupse. Dar numai astfel am avut ocazia să răspund unor probleme de o mare însemnătate. Dar.. dumneata cu ce te ocupi?

— Sînt medic pediatru şi... speolog amator.

*— Aha! Acum ştiu! Ai pătruns prin gheţar. În trecătoarea secretă e o trapă mobilă. La cea mai mică lovire din afară se scufundă! Da, da... Eu am sosit la fel de neaşteptat. M-au atras legendele moţilor din împrejurimi. Povestesc ele că, în nopţile cu lună plină, s-aud într-un loc anumit cîntecele unor duhuri ce nu-şi găsesc odihnă. Ce crezi că era? Un sorb *. În anotimpurile ploioase alimentează apele pîrîului din vale. Cînd seacă are rol de ventilator. Uneori tot pe acolo mai pică cîte o jivină... cum am picat eu!*

— Spuneţi, unde ne aflăm?

— Aud paşi... Pe mîine!

O lumină sclipi. Iar tăcere... Iar linişte...

Nu ştiu cît am stat treaz. Cînd am deschis ochii, după un somn profund, era ziuă. Trei orificii rotunde, dispuse în formă de triunghi în peretele stîng, lăsau dîre de lumină să cadă oblic pe o lespede de marmură albă, lustruită, care reflecta o lumină plăcută.

Mă aflam într-o încăpere joasă, boltită. Pereţii de stîncă, şlefuiţi ici colo. Blănuri de lup, de oaie, de capră, risipite pe duşumea creau o atmosferă plăcută. În dreapta patului, ticsit de aceleaşi blănuri, un vas de argint, cu picior şi două toarte, ornamentat cu crenguţe de brad incizate, risipea un miros plăcut. Gustai. Lichidul sîngeriu, vîscos, avea parfum de cetină şi afine. Odată foamea alungată, devenii din nou sigur pe mine. Fredonam chiar o melodie, cînd, deodată, apăru în prag un tînăr.

Ochii albaştri zîmbeau prietenos. Peste iţarii curaţi, strînşi în nojiţele opincilor, îi cădea o cămaşă de pînză. Un brîu de piele cu paftale de argint îi încingea mijlocul. La gît o fibulă de argint strîngea creţii cămăşii.

— Să mergem! mi se adresă pe limba mea, luîndu-mă de braţ.

Treceam printr-un coridor lung. După vreo şaizeci de paşi galeria se bifurca. Cea din stînga dădea „afară".

Ieşirăm. Aerul răcoros, ozonat, îmi aerisi plămînii. Nici un petic de cer.

— Cum te numeşti? întrebă el voios.

---

* **Sorb**, locul unde un rîu dispare de la suprafaţă, continuîndu-se printr-un rîu subteran.

— Aldea Ion!

— După ce te obişnuieşti cu noi te vei simţi bine.

M-am indispus. Va trebui să mă obişnuiesc? La Bucureşti mă aşteaptă soţia, copiii, munca la spital.

— Cine sînteţi? l-am întrebat.

— Eu sînt Sarmi, urmaşul celui de-al cincilea fiu al regelui Decebal. Iată pe sora mea, Getuza! arătă el spre tînăra despre care v-am vorbit. Aducea o amforă dinspre pîrîu. Vino cu mine!

Intrarăm în gangul întunecat prin care călătorisem atît de nedorit.

„Sala tronului“ cu înaltele coloane, în lumina slabă a unui candelabru de bronz cu trei braţe, părea un palat părăsit. În spatele tronului se deschidea un alt gang. Sarmi scăpără un amnar şi aprinse o torţă din spatele scobit al zeiţei Bendis. După douăzeci de paşi o sală dreptunghiulară ne închise drumul.

Vase de forme şi dimensiuni diferite, cu inscripţii ciudate, se aliniau de-a lungul pereţilor. În centru un „catafalc“ afumat.

Toate ca toate, dar inscripţia de pe o placă mă făcu să rîd. Precis eram victima unor şarlatani ascunşi să meşteşugească falsuri antice.

— Nu rîde! Cel ce vede toate acestea nu mai poate părăsi locurile noastre!

O sudoare rece prinse a mi se scurge pe spate. Ar putea avea dreptate. Mai bine tac.

— Ieri ce-a fost?

— Datina cere sacrificarea prizonierilor de război. Acum însă noi păstrăm viaţa oamenilor. Să ieşim! Tonul lui nu mai era prietenos.

Prin „Sala tronului“ am pătruns în galeria principală şi de aici, trecînd peste răscrucea de coridoare, am ajuns în stînga intrării din afară.

În ansamblu, „palatul subteran“ avea forma unui uriaş „T“ răsturnat în baza masivului de piatră.

Ca şi în aripa dreaptă, încăperi boltite se aliniau pe un culoar. Fiecare în parte era luminată prin acelaşi sistem ingenios. Primele patru erau cu siguranţă dormitoare. Una părea un depozit, după sculele aşezate gospodăreşte pe poliţele de lemn: seceri, rîşniţe conice, toporaşe mici şi mari, dălţi, securi, tot felul de instrumente necesare unei adevărate gospodării.

Alături, după chiupurile înalte, recunoscui „hambarul", iar ultima se deosebea de celelalte şi prin dimensiuni, şi prin destinaţie. Doi pereţi erau ocupaţi cu jilţuri. Spătarul din lemn avea ornament în relief cu ciorchini de struguri. O ramă destul de mare, pentru ţesut pînza, după cum arăta urzeala, ocupa în întregime cel de-al treilea perete. În rest scaune mari şi mici.

— Aici ne adunăm uneori la lucru, mă lămuri Sarmi.

— Da ? !

Complet derutat, obosit, deprimat de explicaţiile pe care nu le puteam socoti verosimile în nici un caz, am căzut frînt într-un jilţ.

Într-un fel, începu a mă interesa faptul dacă, rupţi de societate şi cu resurse naturale, obţinute prin mijloacele de acum două mii de ani, puteau oamenii trăi atît de izolaţi. De ce nu ? Puteau foarte bine !

„Al cincilea fiu al lui Decebal"... S-ar putea traduce : „al şaselea descendent, în linie masculină, după Decebal" ! Asta ar însemna, în medie, cam trei sute de ani pentru fiecare.

Îmi scormoneam cunoştinţele şi nu-mi aduceam aminte o atare performanţă de longevitate. Un asemenea record nu trebuie trecut cu vederea, bineînţeles dacă-i adevărat, şi, studiindu-i factorii ce le-au favorizat, se poate revoluţiona medicina, se poate prelungi limita vieţii dincolo de obişnuit !

Asta să fie oare problema dezlegată de vizitatorul meu nocturn ?

Sării vesel în picioare. Sarmi, speriat, crezînd că mă reped la el, s-a pregătit de atac. I-am zîmbit prieteneşte şi, luîndu-l de umeri, ne-am îndreptat spre ieşire.

Întuneric. „Centrala" stinsese reflectoarele. Ceasul se oprise, iar timpul, de cînd pierdusem posibilitatea să-l cronometrez, se scurgea cu o viteză neobişnuită.

Mai mult, îmi revenisem în liniştea nemărginită a neobişnuitului ţinut. Nervii mi-i simţeam mai relaxaţi decît pe vremea cînd trăiam obsedat de ritmul orologiului.

Oare dezvoltarea, şi mai mult chiar, rezistenţa celulelor nervoase nu-i în strictă dependenţă de abandonarea noţiunilor de timp ? În fond, celula nervoasă e motorul organismului, de ea depinde buna funcţionare a tuturor organelor, bineînţeles corect întreţinute, printr-o alimentaţie raţională şi o alternanţă perfectă a odihnei şi a muncii. Rezolvarea acestei chestiuni nu va putea proteja individul în contra uzurii fiziologice, a îmbătrînirii ?

Cu siguranță că acest clan misterios a soluționat-o de vreme ce sînt deținătorii unei asemenea longevități. Dar cum?

Sarmi se întorcea aducînd două străchini.

— Ceilalți?

— S-au culcat. Mănîncă!

Brînză cu smîntînă și o turtă de grîu erau venite la timp.

— Acolo-s blănuri. Dacă vrei, dormi „afară". Cu bine.

— Cu bine, Sarmi!

Torța mai fumegă o vreme și se stinse în mici pîlpîituri.

Răcoarea nopții mă învălui binefăcătoare.

★

Cînd am redeschis ochii, mai precis cînd m-am trezit, invizibila „centrală" funcționa. Peretele de un alb sticlos deveni ușor transparent. Puteam să-l studiez nestingherit. Mă apropiasem, cînd un glas spuse:

— Degeaba-l pipăi!

Am întors capul. Omul cu medalion rîdea.

— E cuarț! O rocă tare ca fierul, i-am replicat prompt.

— Că-i tare, știm. Din bucățile ce cad facem răzuitori, pumnale. Le găsim lesne întrebuințări. Dar ce-i dincolo nu știm! N-am aflat! Și... nici nu ne-am străduit să aflăm. După un timp adăugă: Zamolxes își avea templul în peștera Kogaionon din Muntele Sacru. La poalele acestui munte curgea rîul Kogaionon... Poate aceasta-i apa sfîntă (arătă el spre pîrîul ce străbătea valea) și... dincolo e Marele Zeu! El luminează! Să nu-l tulburăm!

Peretele se lumina și scînteia tot mai tare, trimițînd asupra noastră raze luminoase, calde.

Un behăit strident de capră.

— Sarmi, las-o dezlegată! Azi secerăm! Și vitele lasă-le slobode.

— Bine, tată!

Bărbatul cu medalion era deci tatăl lui Sarmi, iar Getuza — fiica sa. Tinerii erau de familie „regală"! Las totul sub semnul exclamării pînă la proba definitivă. Un indiciu: la daci numai regele avea privilegiul de a purta aur.

Nu, nu mai eram de loc dispus să cred că totul este înscenare! Imposibil! De ce? Nu știu de ce, dar nu mai credeam!

În apele limpezi ale pîrîului „Kogaionon" păstrăvii argintii alergau goniți de răceala undelor. Mi-am răcorit fața.

Parcela cu grîu aștepta recoltatul. Paiele aurii își plecau vîrfurile sub greutatea spicului. Și meiul, și mazărea, după boa-

bele lor neobişnuit de mari, aşteptau culesul. Aceste trei soiuri de plante ocupau cele trei parcele în care era divizată partea dreaptă a văii, lungă de vreo opt sute de metri şi lată de cinci-zeci de metri. În dreapta, deasupra pîrîului, în peretele stîncos, nişe scobite alcătuiau un adevărat porumbar.

Deşi neanunţaţi, bărboşii se adunau ispitiţi de aroma peştelui rumenit. Ultimul sosi profesorul Nicolaescu. I-am recunoscut statura subţire, delicată.

În capul mesei sta tatăl lui Sarmi.

— Zamolxes ne-a trimis hrană, să-i mulţumim! spuse el cu glas blînd, ridicînd mîinile împreunate. Ceilalţi îl imitară. Apoi s-au aşezat, înfulecînd cu poftă carnea dulce, proaspătă, cu turte coapte pe jar.

Eram nouăsprezece cu toţii. Nici o femeie. Nici chiar Getuza. Masa o încheiarăm cu aceeaşi savuroasă băutură.

— Mărite Sege, secerăm grîul astăzi?

— Da, Orole!

Orole nu se deosebea cu nimic de ceilalţi, nici ca înfăţişare, nici ca îmbrăcăminte. Acum, lipsiţi de podoaba armelor, cu tălpile goale, puteai jura că-s ţăranii noştri...

— Vino cu noi! spuse Sarmi.

Orole se apucase de secerat. Secera spicele din vîrful paielor, introducîndu-le cu grijă într-o traistă împletită din paie. Grîul fusese semănat pe o întindere de vreo trei sute de metri.

— La noi, grîul e secerat cu-ntreg paiul, spusei şi expresia „la noi" îmi sună străină, îndepărtată, fără s-o mai pot localiza în timp şi în spaţiu.

— Nu stricăm paiul, răspunse Sarmi. Din el lucrăm împletituri, iar boabele le alegem mai uşor astfel.

L-am lăsat. Profesorul dispăruse fără să-mi adreseze o vorbă. Pornii să-l caut.

Valea se strîmta în unele locuri. După coturile mai umbroase creşteau tufe mărunte de conifere. Într-un loc, Getuza cu cîteva femei culegeau mugurii crenguţelor de brad.

Mi-a zîmbit, plecînd ochii ruşinată.

Femeile purtau iie şi catrinţă din două foi peste fusta lungă şi albă. Pe chipurile unora anii lăsaseră urme adînci în jurul ochilor, urme ce contrastau izbitor cu tenul mat şi rumen al obrajilor.

Getuza avea prins la gît un lanţ de argint, de care atîrna un ciucure din cuişoare. Pe braţele goale, bronzate, se încolăceau brăţări spiraliforme, cu capete de şerpi.

— Zalma, le poţi pune în amforă! strigă Getuza. Cea care părea să fie Zalma stătea pe iarbă, punînd într-o enormă amforă boabe negre de afine şi muguri de brad.

— Hai, vină şi dă ajutor! zîmbi ea.

— Iaca, vin!

— Pune o mînă de boabe, una de crenguţe, aşa ca mine: explică Zalma, întinzînd braţele cînd spre o movilă, cînd spre alta.

Curios! Şi mama obişnuia să facă o băutură din cetină, extrem de indicată pentru plămînii slăbiţi.

Combinaţia asta de brad şi de afine, din care se extrage farmaceutic un tonic excelent, avea consistenţa unui aliment politivitaminizat. Îl voi recomanda bolnavilor mei, cu prisosinţă, ca un bun fortifiant. M-am şi decis să nu-i neglijez aportul în problema longevităţii.

Femeile îşi văzură mai departe de treabă. Getuza, singura cu adevărat mai tînără, îmi arunca priviri furişe. Femeia-i tot femeie şi-n adîncul pămîntului, bat-o norocul. Dar ca să nu-i complic sufletul am plecat.

În capătul văii, pîrîul îşi filtra apele printr-o sită prinsă în deschizătura unui bazin, pentru ca păstrăvii să fie reţinuţi pe loc. Prin uluce de piatră cioplită apa era dusă spre parcelele de culturi. Un fel de irigaţie. Paralel cu ele, în lungi brazde de iarbă îşi ridicau măciuliile colorate hribii, şi zbîrciogul şi gălbiorul, tot felul de ciuperci pe care le recunoscui doar după culoare. În ce priveşte mărimea, ea întrecea orice aşteptări. Puteai crede, la prima vedere, că-s mai curînd niscaiva imitaţii de ciuperci meşterite de mîna omului.

Este bine cunoscut aportul acestor ciuperci lipsite de clorofilă la mineralizarea substanţelor organice, la înlesnirea circuitului elementelor minerale în natură. Mai mult, sînt extrem de bogate în proteine şi deci au o mare valoare nutritivă.

Era deci de mirare robusteţea acestor bărboşi?

Dar să trecem mai departe...

Nu fusese neglijat un petic de loc! Pînă şi pereţilor li se găsiseră întrebuinţări.

Scobite în perete, la înălţimea unui stat de om, straturile suspendate revărsau parfumul binecunoscut al mentei. Florile de pălăria cucului, de gîscăriţă, pluminărică şi şovar marcau gustul acestor oameni pentru frumos.

Peretele din fund, pînă spre tavan, era acoperit în întregime de o plantă agăţătoare, ca iedera. Închipuiţi-vă că era

viță de vie cu ciorchinii aurii și boabele de mărimea unor piersici.

Dacă ați văzut cîndva o seră uriașă, atunci credeți-mă că întreaga vale era o adevărată grădină botanică în care fuseseră înmănuncheate curiozitățile cele mai felurite ale naturii!

La înapoiere, Orole cu Sarmi și încă vreo patru tăiau cu grijă paiele, strîngîndu-le în snopi.

— După masă arăm. Tu, Orole, pregătește sămînța de mei. Grîul îl semănăm mai tîrziu în locul meiului.

— Întocmai, mărite Sege.

Strînse roată în jurul unei rogojini, două femei stricau în palmă spicele aurii, iar una le vîntura cu o strachină.

Profesorul nicăieri.

Țineam să-l întîlnesc. În preajma lui mi-ar fi fost totul mai clar. Dezamăgit, scotoceam cu privirile „porumbarul" la care se ajungea prin treptele tăiate în malul pîrîului, peste care fusese aruncat drept punte un buștean.

În prima chilie un bărbos răzuia o piele, altul tăia fîșii înguste. Alături, nimeni. Cîteva furci așteptau mîini harnice. Nici în ultimele două nu era profesorul.

„Centrala" își stingea reflectoarele, aruncînd palide raze de lumină.

Un miros de lapte fiert anunța cina.

Și iară, tăcuți, ne-am strîns în jurul mesei.

Iată-l! Profesorul sosea cu ochii sticlind de bucurie. Clipi șiret. Am dat din umeri fără să pricep ceva.

Din gangul întunecat apăru bătrînul înveșmîntat în alb. Cu mîinile împreunate deasupra capului, se opri în fața „centralei", murmurînd :

— Zamolxes, fii binecuvîntat! și dispăru ca o nălucă.

Întunericul s-a lăsat odată cu sfîrșitul cinei. Și atunci o voce plăcută începu a doini. Cîntecul, cu versuri libere, nu era decît istoria ultimului război purtat de daci cu romanii și a pustiirii țării de către invadator.

„Peste apele lui Maris trecurăm în zbor de săgeată.
Cetate durarăm în Țara dacilor liberi.
De-acolo Decebal fulgeră țara putredă și flămîndă!
Noi sîntem fiii măritului rege,
Preaslăvitului fiu al poporului dac!"

Cîntecul se frînse. Şi-atunci toţi fredonară: „Noi sîntem fiii măritului rege!" Şi, fredonînd, se îndepărtau, lăsîndu-se înghiţiţi de întuneric.

Doar Sege rămase.

M-am apropiat de dînsul.

— Mărite Sege, eşti obosit...

— Nu, străine... îmi odihnesc sufletul, căci se pregăteşte de drum la Zamolxes. Îi aud chemarea!

— De cînd sînteţi aici, Mărite?

— Cine poate spune? Tatăl meu povestea, şi-i mult de-atunci, că pe vremea bunicului său Orolesdava era o mîndră şi întinsă aşezare. Dar Zamolxes s-a mîniat într-o zi pe necredincioşii săi... Şi a ales atunci o mînă de oameni pe care i-a orînduit să trăiască în pace şi linişte în preajma sa. Peste ceilalţi a coborît o piatră uriaşă şi i-a ascuns pentru totdeauna feţei sale.*

Tăcu.

— Sînteţi voi daci cu adevărat, Mărite? Doar ei credeau în acest zeu...

— Despre noi ţi-a vorbit Sarmi!

— Nu doriţi să vedeţi alte locuri?

— Nu avem căderea să călcăm porunca Marelui Zeu!

S-a ridicat şi s-a dus fără să mai adauge un cuvînt.

Am scăpărat amnarul. Aprinzînd o torţă am pornit spre „dormitor". Speram în reluarea conversaţiei cu profesorul Nicolaescu.

Căldura aşternutului îmi alungă din frămîntări. Atîtea emoţii, noutăţi, lucruri neobişnuite pe care mintea mea le credea şi nu le credea.

Întreaga „zi" mi-a prins creierul ca într-un vîrtej din mrejele căruia nu mă puteam descurca.

Torţa s-a stins. Acum întunericul puse o stavilă între neobişnuitul din jur şi „mine". Eram din nou „eu". Eram din nou stăpîn pe gîndurile mele.

Deşi medic, pasiunea pentru speologie şi chiar pentru istorie cu care mă delectam în timpul liber îmi permitea unele explicaţii.

Iată, spre exemplu, concluzia mea; sau mai bine zis o primă concluzie: aceşti oameni au devenit „prizonierii muntelui" în urma unui cataclism ce i-a blocat fără putinţa de scăpare. Trapa mobilă, pe unde am căzut, fusese cu siguranţă cîndva singura

* **Oroles, în limba dacă = vultur; Dava = aşezare.**

ieşire spre exterior. Ea devenise însă inaccesibilă odată cu unele modificări ale scoarţei pămîntului. Aceste modificări au avut loc într-o primă fază care coincide şi cu începutul de formare a gheţarului Scărişoara, cînd rămăsese o legătură cu exteriorul, iar în a doua fază dezvoltarea maximă a gheţarului a făcut imposibilă orice trecere.

Ce interes i-ar fi mînat să caute alte plaiuri?

Valea, cu plantaţiile cele mai felurite, cu o agricultură intensivă, recoltată în ritmuri rapid succesive, datorită temperaturii constante, radiaţiilor acestei „centrale", cu aerul curăţat de impurităţile ce ne otrăvesc organismul în marile oraşe, alcătuiau minunate condiţii pentru o viaţă liniştită.

De mult studiam ca medic importanţa unei alimentaţii vegetariene, în compoziţia căreia să intre proteine, grăsimi, lactoză, săruri minerale, ceea ce ar exclude arterioscleroza; ar stimula reactivarea organismului, regenerarea continuă a sistemului celular, cu alte cuvinte ar evita procesul organic de îmbătrînire.

Or, tocmai o asemenea alimentaţie era asigurată acestor oameni: sucuri polivitaminizate natural, cereale, fructe, toate bogate în calorii şi uşor asimilate de organism, după o anumită vîrstă.

Nu aici trebuiau, prin urmare, căutaţi factorii esenţiali ai recordului longevital? Desigur!

Esenţial rămînea şi altceva... Liniştea!

Rîvnita linişte pe care noua civilizaţia ne-o smulge cu fiecare pas al progresului, creînd adevărate breşe în armonioasa dezvoltare a sistemului nervos. Aici, scutiţi de supraexcitaţii nervoase şi traumatisme psihice, organismul pus la adăpost de orice dereglări în funcţionarea glandelor endocrine, păstrează echilibrul biochimic celular. Toate se condiţionează şi se interpătrund...

Să fie acesta mult doritul „elixir al vieţii"?

Pe cînd îmi puneam singur astfel de întrebări, se făcu din nou auzită vocea profesorului:

— Eu sînt!

— V-am căutat!

— Mi-am făcut de lucru să nu fim suspectaţi. Am verificat scripetele, corzile sînt intacte. Funcţionează. Am un plan...

— Ce plan?

— Ascultă-mă, tinere! Marea mea descoperire va face lumină într-unul din cele mai misterioase capitole din istoria

noastră. Se pare că soarta mi-a fost favorabilă cînd ţi-a îndrumat paşii spre aceste locuri...

— Ce-aţi descoperit, domnule profesor? întreb nedumerit. Longevitatea acestor bătrîni? Asta-i simplu. Extrem de simplu.

— Longevitatea lor te priveşte pe dumneata. Eu am descoperit un adevăr îngropat sub optsprezece veacuri! De ce? Pentru că s-a crezut în autenticitatea tuturor scenelor de pe Columna lui Traian.

— Şi, nu-i aşa?

— E o mare operă de artă în ceea ce priveşte execuţia artistică a figurilor umane sau a costumelor. Dar eu mi-am permis să pun la îndoială veridicitatea unor fragmente din istoria celui de-al doilea război daco-roman, cum ar fi, spre exemplu, sinuciderea lui Decebal.

— Crezi...

— Da! Mulţi socotesc că documentarea Columnei s-a făcut pe baza „Comentariilor" împăratului Traian. Dar din ele nu s-au păstrat decît reproduceri nesigure în lucrările unor istorici bizantini tîrzii din secolul şase. Nu-i exclus ca şi ei să-şi fi completat naraţiunea inspiraţi din Columnă. Întemeiat rămîne faptul că, fiind opera unor artişti renumiţi, Columna trebuia să preaslăvească faptele împăratului, şi că, ca în orice lucrare artistică, ficţiunea şi-a spus cuvîntul... din plin! Scena cheie, moartea gloriosului rege dac, trebuia să aducă o supremă dovadă, să consfinţească în ochii opiniei publice sfîrşitul războiului, o pace sigură şi atît de aşteptată la graniţele nordice ale vastului imperiu. E adevărat că exista la romani crudul obicei de a tăia capul şi mîna dreaptă a învingătorului spre a fi trimise la Roma. Dar este asta suficient? Cum îţi explici dumneata că nici un istoric al vremii, nici o inscripţie, nici o mărturie nu documentează scena aducerii capului lui Decebal în faţa împăratului, spre convingerea morţii lui? Acestea au fost deducţiile ce m-au determinat să cercetez locurile care, pe la anul 106, se aflau dincolo de graniţele „Daciei romane", pe teritoriul Daciei libere. Eram convins că voi descoperi ceva din vestigiile familiei lui Decebal. De ce tocmai acolo? Pentru că, în concepţia mea, Decebal a reuşit să scape din crîncena bătălie de la Sarmizegetusa şi, refugiat pe teritoriul rămas liber, cine ştie de n-a fost unul dintre cei ce organizau răscoale împotriva ocupanţilor?

— Da?!

— Da! Cel care a fost regele celor „mai viteji şi mai drepţi dintre traci", cum îi numea Herodot pe daci, nu putea sfîrşi astfel, adică chiar dacă era convins de nemurirea sufletului nu şi-ar fi lasat pîngărit trupul după moarte.

— Extraordinar! Domnule profesor, ipotezele dumneavoastră...

— Nu mai sînt ipoteze! (Elocvenţa profesorului Nicolaescu mă emoţiona cu atît mai mult cu cît tot ce se petrecuse pînă atunci putea să-i confirme pledoaria.) Dovadă că nu-l cunoşteau pe Decebal e că-l înfăţişează pe Columnă ca pe un tarabostes oarecare. Cine l-a văzut pe acest mîndru rege? Solii! Ce puteau spune ei unor artişti? La Sarmizegetusa soseau încă din vremuri de pace oameni de seamă, scriitori, diplomaţi. Regele îi primea cu ceremonialul cuvenit fiecăruia, conform uzanţelor de la celelalte curţi regale. Exista un anumit ceremonial. Unde-s deci însemnele puterii regale? mă întrebam mereu. La Roma n-au ajuns, căci în descrierea comorilor luate de romani n-au fost menţionate. Atunci? Un rege înfăţişat cu tot fastul regesc ar fi mărit prestigiul învingătorului. Să lăsăm toate astea. Sînt doar argumentări... Să revenim la concret, prietene. Sarmi ţi-a arătat „Capela funerară"...

— Da! Nu puteam decît să rîd...

— N-ai înţeles inscripţia. „DECEBALUS PER SCORILO"...

— Ştiu! „Decebal fiul lui Scorilo" este inscripţia de pe un vas descoperit la...

— Lasă! Ascultă-mă. Sub placa de marmură ce poartă această inscripţie este mormîntul lui Decebal!

— ?!

— La un cutremur lespedea a căzut. Ei au văzut în asta un semn de nemulţumire a lui Zamolxes.

— Zeul dacilor!

— Se-nţelege. Ce-am văzut a însemnat pentru mine mai mult decît dacă descopeream mormîntul lui Tutankhamon, şi ca să parafrazez cuvintele lui Mihail Kogălniceanu: acela reprezintă civilizaţia lumii, pe cînd Decebal reprezintă istoria patriei mele! Am cercetat mormîntul. Un coif de aur, asemenea bătrînului Sege. Peste coşul pieptului îi strălucea un disc de aur, încrustat cu pietre scumpe şi în relief zimbrul, animalul sacru al dacilor. Pumnalul cu lama încovoiată avea mînerul aurit şi incizate cîteva litere pe care nu le-am putut descifra.

Locul unde a fost brîul era marcat de două paftale de aur, încrustate cu perle. Alături, un scut de o frumusețe neobișnuită. Era doar aurit, de formă ovală, cu același zimbru în centru, pășind liniștit spre stînga peste o săgeată, deasupra spinării un arc.

— Bine, dar geții își incinerau morții.

— Așa-i! Venerația pentru regele lor a mers pînă acolo încît, contrar ritualului de înmormîntare, l-au înhumat ca un simbol. Decebal trebuia să rămînă alături de el.

— Și ceilalți? Unde-i cimitirul? Sînt optsprezece veacuri doar.

— *Urmele funerare sînt o mărturie de incinerare. Nu prea au însă pe cine. Se bucură de o longevitate de necrezut. Şi cînd te gîndeşti că în timp ce dincolo de aceste ziduri generaţii de oameni s-au născut, au trăit, au murit, pe cînd ei au rămas mereu aceiaşi ca pentru eternitate...*

— *Domnule profesor, de cînd sînteţi aici? l-am întrebat.*

— *Nu mai ştiu! mi-a răspuns asemenea lui Sege. Poate de luni, poate de ani. Profesorul deveni melancolic. N-am regretat însă, adăugă cu vioiciune. Am lucrat intens. Îmi lipseşte doar creion şi hîrtie să-mi aştern disertaţia. Totul se rezolvă uşor cînd înveţi să te stăpîneşti şi... mai cu seamă cînd îţi găseşti de lucru. Ascultă-mă! strigă deodată. Unul dintre noi trebuie să plece! Clanul acestor descendenţi ai lui Decebal e o mare descoperire pentru ştiinţă... Dumneata vei fugi! Mie nu-mi pot face nimic. I-am învăţat limba noastră, le-am dat îndrumări practice, i-am învăţat destule ca să pot conta pe recunoştinţa lor. Pe dumneata s-ar răzbuna dacă aş pleca eu.*

— *Plecăm amîndoi!*

— *N-avem cum. Unul trebuie să mînuiască scripetele. Hai! Timpul trece. Să-i prindem în primul somn. Descalţă-te ca să nu faci zgomot.*

Am lăsat bocancii. Nu era nimeni pe culoar. Prin beznă profesorul mă ţinea de mînă, conducîndu-mă şi zorindu-mi paşii. Aerul rece ne dădu de ştire că eram „afară".

— *Fii atent. Aici. Sub picioare am simţit ceva tare, dar mobil. Stai jos, să nu-ţi pierzi echilibrul. Ia opaiţul ăsta şi amnarul. Gata. Adio! murmură îmbrăţişîndu-mă.*

Trapa s-a pus în mişcare. Scripetele scîncea trist. Cînd s-a oprit, am aprins amnarul. Păzind în pumni flacăra opaiţului, am luat-o la fugă. Tremuram de frig, de frică.

Am ţinut-o într-o goană. În apa bazinului am alunecat şi opaiţul s-a stins. Bîjbîiam mai departe prin întuneric. Clipe fără sfîrşit s-au scurs pînă am ajuns la mormanul de năruituri.

Atunci m-am oprit să-mi trag sufletul. Nici o clinteală!

Am escaladat bolovanul mai uşor decît la venire. Spaima mi-a înzecit puterile.

Am căzut frînt. Pîrîiaşul cu bucluc curgea indiferent la zbuciumul meu. Am început din nou să alerg şi...

Lumina zilei mi-a apărut, sus, ca un liman binefăcător.

Bîjbîiam cu înfrigurare. Scările... Căutam scările... Am dat de gheață. Aici sînt, mi-am spus.

Nicicînd n-am fost un bun sportiv, dar atunci am obținut o performanță. Sus am tras funia din abis. Eram la adăpost !

★

Cînd mi-am revenit, observam uimit cum razele de lumină, pătrunse prin „horn“ și aven, se întîlneau în unghi pe stratul de gheață.

Descopeream „centrala“ !

Stratul de gheață ce forma podeaua „Sălii Mari“, împreună cu peretele de cuarț, din subteran, alcătuiau un amplificator cuantic pentru lumina ce pătrundea simultan în ghețar pe cele două direcții perpendiculare.

★

Cînd mi-am terminat expunerea era noapte. O noapte pămîntească. Prin ferestrele largi deschise, înalta cupolă cu miliardele ei de stele îmi părea tot atît de nepătrunsă ca și misterele adîncului subteran...

Șeful laboratorului experimental rupse tăcerea.

— Stimați colegi ! Obiectele aduse sînt în curs de studiu prin metoda „C 14“ spre a li se confirma Vechimea.

Profesorul doctor Ion Diaconescu, recunoscut ca specialist în istoria daco-geților și care păstrase tot timpul un licărit șăgalnic, jucăuș în priviri, adăugă în cele din urmă :

— Da ! da ! Îmi amintesc destul de bine că acum două decenii și ceva presa noastră discutase pe larg dispariția ciudată a unui profesor de istorie, plecat cu o echipă de arheologi în Munții Apuseni... Pregătiți-vă ! Plecăm imediat spre ghețarul Scărișoara.

★

Elicopterul sfîrteca liniștea nopții cu huruitul lui de bondar. Clujul, luminat feeric, rămînea în urmă ca o mare de lumini tremurătoare.

De la ICAR la cuceritorii Lunii

KONSTANTIN EDUARDOVICI ŢIOLKOVSKI — fondatorul rachetodinamicii moderne

Acum treizeci şi cinci de ani, la 1 mai 1933, la posturile de radio din Uniunea Sovietică au putut fi auzite cuvintele rostite de savantul în vîrstă de 75 de ani, care se adresa nu numai popoarelor sovietice, ci şi întregii lumi : „Sînt patru decenii de cînd lucrez la principiul rachetelor şi totdeauna am avut convingerea profundă că într-un viitor previzibil va fi posibil să se ajungă pe planeta Marte. Timpul se scurge, dar ideile rămîn. Astăzi sînt sigur că mulţi dintre dumneavoastră vor fi martorii unui zbor interplanetar". Cîtă dreptate, cîtă previziune ştiinţifică a avut marele Ţiolkovski rostind aceste cuvinte memorabile ne putem da seama cel mai bine astăzi, cînd asistăm la „asaltul cerului".

Cel care avea să fie recunoscut peste tot ca fondator al rachetodinamicii moderne s-a născut în 5/17 septembrie 1857, deci cu exact o sută de ani înaintea lansării primului satelit artificial al Terrei. Acest eveniment în familia administratorului silvic Eduard Ignatievici s-a petrecut în satul Ijevsk din districtul Spaski (gubernia Reazan). De la tatăl său a moştenit o voinţă puternică, iar de la mama lui — Maria Ivanovna — talent, discreţie şi imaginaţie ; micul Ţiolkovski a dovedit de timpuriu înclinaţii spre construcţii, creaţie, fantezie.

În urma unei scarlatine, Konstantin Eduardovici îşi pierde de la 9 ani auzul, ceea ce-l împiedică să urmeze şcoala. El învaţă acasă, ajutat cu răbdare de Maria Ivanovna ; dar pînă la urmă rămîne complet singur, mama lui decedînd, iar tatăl său fiind mereu plecat.

Micul Ţiolkovski se depărtează tot mai mult de prietenii de-o vîrstă cu el şi de jocurile lor. Citeşte singur mica bibliotecă a tatălui, construieşte la 14 ani un mic strung şi un cărucior mişcat de forţa vîntului, studiază mişcarea baloanelor, ba chiar realizează un goniometru, cu care face măsurători destul de precise !

Aceste aptitudini îl determină pe tatăl său să-l trimită la Moscova, unde, timp de trei ani, studiază cu asiduitate chimia, fizica, matematica, mecanica, geometria, astronomia. Această perioadă a fost foarte grea, deoarece toți banii primiți de la tatăl său erau cheltuiți pe cărți, pe substanțe chimice și pe aparatele necesare cercetărilor lui. Probabil că ideea zborului spre alte planete a încolțit în mintea studentului Țiolkovski într-una din nopțile geroase de iarnă ale Moscovei anului 1874. Geniul și intuiția științifică nu i-au permis să creadă că aeroplanele care încercau să se înalțe pe atunci în diverse țări ar fi putut da cheia zborului interplanetar. Cu răbdare și metodă căuta el principiul propulsiei spațiale. Întors acasă, Țiolkovski dovedește bogate cunoștințe tehnice și însușiri pedagogice care-i permit să ia examenul de învățător și să fie numit apoi profesor de matematici la liceul din Borovsk (gubernia Kaluga). În același an 1882 elaborează — independent de alți cercetători — bazele teoriei cinetice a gazelor, lucrare apreciată de Dmitri Mendeleev, iar pentru lucrarea „Mecanica organismului animal", studiu remarcat de celebrul fiziolog Secenov, Țiolkovski este primit în unanimitate ca membru al Societății de fizică și chimie din Petersburg. După ce depășește etapa redescoperirii unor concluzii stabilite de alți specialiști, Țiolkovski se consacră tot mai mult problemelor aeronauticii. Astfel, în 1883 studiază, în lucrarea „Spațiul liber", condițiile în care ar evolua un om într-un mediu lipsit de forțe. Aceasta este perioada elaborării proiectelor și machetelor unor dirijabile metalice; este emisă ideea de necrezut a avionului făcut integral din metal și dotat cu un motor ușor și puternic, care să funcționeze cu benzină!

Este drept că savantul de 28 de ani trebuia să se mulțumească doar cu realizarea unui uliu-jucărie, care zbura noaptea pe cerul Borovskului, purtînd un mic felinar, spre satisfacția și admirația locuitorilor. În 1890, în colaborare cu A.-G. Stoletov, Țiolkovski tipărește lucrarea „Cu privire la problema zborului cu ajutorul aripilor", în care dovedea științific importanța formei aripilor. După doi ani este numit profesor în orașul Kaluga; aici, în locuința sa, el construiește prima suflerie aerodinamică din Rusia, cu care va studia practic rezistența și portanța aripilor, elaborînd ulterior lucrarea „Aeroplanul sau mașina aviatică de zburat în formă de pasăre" (1895).

Țiolkovski n-a abandonat nici o clipă visul pătrunderii în Cosmos: în 1893, revista „Vokrug sveta" i-a publicat povestirea „Pe Lună, un voiaj fantatisc", iar în 1896, în „Kalujskii Vestnik", a văzut lumina tiparului lucrarea „Poate Pămîntul demonstra locuitorilor altor planete că este locuit de ființe inteligente?"

Cariera viitorului pionier al fuzeelor începea să se precizeze. În următorii doi ani Țiolkovski și-a concretizat ideile asupra faptului că doar racheta, și în principal cea cu combustibil lichid, va putea construi vehiculul viitoarelor călătorii spațiale.

În lucrarea „Explorarea spațiului cosmic cu aparate reac-

tive", înaintată în 1898 Revistei științifice din Moscova (dar tipărită abia în 1903), Țiolkovski demonstrează, pe baza legilor mecanicii, posibilitatea voiajului cosmic. Prin intermediul noțiunilor de viteză a gazelor evacuate din motorul-rachetă, de raport al maselor etc., el pune bazele teoriei fuzeelor.

Aceste concluzii importante sînt ulterior dezvoltate în lucrări ca „Rachetele în spațiul cosmic" (1924), „Fără gravitație", „Dincolo de Pămînt", „Bogățiile Universului", „Racheta cosmică și pregătirea ei experimentală", „Motorul cu reacție", „Scopul călătoriilor interplanetare", „De la aeroplan la nava interstelară", „Stratoplanul semireactiv", „Navigator printre stele" etc.

Țiolkovski, descoperitorul rachetei cu combustibil lichid și cel care a conceput prima navă cosmică dotată cu un asemenea motor, a elaborat legile fundamentale ale mișcării corpului cu masă variabilă și a calculat traiectorii în condițiile cînd rezistența aerodinamică și gravitația sînt variabile. Lui Țiolkovski îi datorăm numeroase idei de bază în dezvoltarea ulterioară a cosmonauticii. Astfel, el a imaginat lansarea de rachete-satelit ca un prim pas pentru cercetări extraterestre. Pentru obținerea unor mari viteze de evacuare a gazelor arse din motorul-rachetă, el a propus folosirea drept combustibil a ansamblului hidrogen-oxigen, ambele lichefiate.

Tema stabilizării poziției rachetei pe traiectorie, organizarea diverselor sisteme de rachete compuse, răcirea ajutajelor și a corpului rachetei cu ajutorul combustibilului, iată alte idei ale marelui savant care și-au găsit după ani aplicarea. Tot Țiolkovski a imaginat orientarea rachetei în Cosmos prin folosirea cîrmelor dispuse în jetul motorului și a rezolvat problemele startului vertical ale zborului în afara cîmpului gravitațional, ale reintrării navelor cosmice în atmosferă.

În perioada 1917—1935, Țiolkovski a publicat foarte multe lucrări ; în 1919 el a fost ales membru al Academiei. Acest vizionar fascinat de stele a considerat totdeauna că zborul cosmic va deveni o realitate. El n-a omis nici un amănunt din viitorul plan spațial al omenirii : anticipează marile gări cosmice, plasate fie pe stații orbitale artificiale, fie chiar pe unii asteroizi ! Sugerează sisteme ecologice închise, cu sere cosmice special organizate să asigure cu produsele necesare vieții echipajele navelor interplanetare. S-a preocupat de scafandrele cosmonauților, de utilizarea energiei solare și chiar a celei emise prin radiația atomică (de către radiu), de comportarea omului pe trasee spațiale foarte lungi.

Foarte apreciat după 1917 de conducerea de partid și de stat a Uniunii Sovietice, Țiolkovski este recunoscut de oamenii de știință de peste hotare drept unul dintre marii pionieri ai fuzeelor. În 1929, savantul german H. Oberth îi scria : „Dumneavoastră ați deschis focul, noi ne străduim doar să nu-l lăsăm să se

stingă, depunem toate eforturile ca să se îndeplinească cel mai mare vis al omenirii".

La 19 septembrie 1935, la ora 10 și 30 de minute, s-a încheiat viața laborioasă, plină de privațiuni, dar și de descoperiri epocale ale celui care a fost K. E. Țiolkovski, fondatorul rachetodinamicii moderne.

ROBERT HUTCHINS GODDARD — creatorul primelor generații de rachete

În toamna anului 1935, cînd se aducea ultimul omagiu celui care fusese marele Țiolkovski, la centrul de cercetări din Noul Mexic, R. H. Goddard declanșa o serie de experiențe de lansare a rachetelor cu motor acționat de combustibil lichid. Era vorba de o rachetă capabilă să atingă 850 km/oră și 2 000 m altitudine, ceea ce corespundea unei distanțe de zbor orizontal de 4 000 m ! Datorită faptului că profesorul de fizică Robert Goddard era un adversar declarat al publicității, această semnificativă experiență, care a inaugurat practic era rachetelor, n-a fost însoțită de zgomotul ce va acompania după nouă ani (la 8 septembrie 1944) lansarea rachetei V-2... Fizicianul american și-a consacrat viața abordării problemei teoretice și practice a construcției fuzeelor.

R. H. Goddard s-a născut la 5 octombrie 1882 la Worcester (statul Massachusetts) ; după studiile medii și superioare, a devenit profesor la Universitatea din Princeton și apoi la Universitatea Clark din Worcester. În anul 1912, cînd a început să predea fizica experimentală la Princeton, Goddard a pus mîna pentru prima dată pe o rachetă : o simplă fuzee cu pulbere, destinată azvîrlirii unui cablu de salvare pe o navă eșuată. Cu această ocazie, savantul a putut constata că racheta folosea doar 3% din energia combustibilului. De atunci s-a ocupat de performanțele fuzeelor prin îmbunătățirea caracteristicilor aerodina-

mice de zbor și perfecționarea ajutajului reactiv al motorului-rachetă.

Rod al multor calcule și experimentări, efectuate în cursul primului război mondial, pe cînd era ofițer-fizician al marinei militare, racheta experimentată de Goddard în 1918 a fost dotată cu un ajutaj ce permitea gazelor arse să iasă cu impresionanta viteză de 2 400 m/s ! Acest prim succes i-a adus și un sprijin financiar mai consistent, care i-a îngăduit să-și continue experimentările. De fapt, încă înainte de război, pornind de la necesi-

tatea plasării optime a combustibilului solid și a măririi puterii motorului, Goddard ajunsese la concluzia necesității rachetelor în trepte ; după cum știm, acest principiu fusese emis de Konrad Haas din Sibiu cu multe secole în urmă, ideea fiind reluată de Semienowicz, reevaluată de Ganswindt și definită cu precizie de Țiolkovski. La 7 iulie 1914, Goddard a brevetat o rachetă cu pulbere, avînd două etaje reactive.

În perioada anilor 1918—1919, Goddard a publicat o broșură intitulată „O metodă pentru atingerea marilor altitudini". După prima parte a cărții (de loc atrăgătoare, fiind o descriere strict științifică a încercărilor efectuate cu diverse motoare cu pulbere) urma lovitura de teatru : autorul demonstra posibilitatea trimiterii unei rachete fără pilot pe Lună !

„Conform calculelor — scria Goddard —, folosind pulberea experimentată de mine, ce posedă o energie de 1 238,5 kcal/kgf, va fi posibil să fie propulsat pe Lună un proiectil reactiv în greutate totală de 599 kgf ; presupunînd că greutatea utilă (1 kg) este o substanță ușor inflamabilă, magneziu de exemplu, lumina produsă în momentul impactului va putea fi observată de pe Terra..." O bombă luminoasă pe Lună ! Iată ceva care a activat imaginația contemporanilor, mai ales că broșura era tipărită de Institutul Smithsonian, prestigioasă instituție din Washington... Iată de ce, prin 1924, unele ziare au anunțat iminenta lansare a unei rachete americane în Lună...

Departe de aceste reclame publicitare, care aproape că făcuseră din el un erou național, Goddard a început încă din 1920 să studieze racheta cu combustibil lichid. El n-avusese niciodată intenția să „bombardeze" Luna, iar „enormele" resurse financiare atribuite se reduceau la... salariul de profesor și la modestele sume acordate de Institutul Smithsonian și de Fundația Guggenheim.

Aprofundînd problema combustibililor lichizi, Goddard, deși a intuit genial performanțele hidrogenului și oxigenului, a fost silit să renunțe la utilizarea lor din cauza dificultăților puse de producerea și utilizarea împreună a acestor gaze lichefiate. În cele din urmă, el s-a oprit asupra cuplului oxigen lichid și benzină, luînd în considerație și necesitatea pompelor, a supapelor, a injectoarelor, a regulatoarelor și a altor piese complicate. Astfel, la 1 noiembrie 1923, la Centrul de experiențe de la Auburn a fost încercată prima cameră de ardere a unui motor-rachetă cu combustibil lichid. Pe atunci, Goddard avea ca secretară pe Esthera-Cristina Kosk ; această femeie inteligentă i-a devenit în 1924 soție și pînă la moartea lui i-a rămas cea mai bună colaboratoare.

Ziua de 16 martie 1926, cînd prima rachetă cu combustibil lichid construită în America și-a luat zborul, era o zi friguroasă. Goddard a făcut ultimele pregătiri, a dispus racheta vertical și a deschis supapele prin care, sub acțiunea aerului comprimat, cele două lichide combustibile au pătruns în camera de ardere.

Un jet de flacără intens a izbucnit, spre spaima asistenței de la Institutul Smithsonian, iar Goddard a dispărut pentru moment într-un nor de fum. Apoi racheta s-a ridicat cu mare zgomot spre înălțimi, a parcurs o traiectorie balistică și a căzut,

după 2,5 minute de zbor, la o depărtare de 56 m.

Din aceste rezultate, la care s-a adăugat viteza medie de 80 km/h, nu se putea încă întrevedea era navelor cosmice; totuşi, deşi modeste, ele erau încurajatoare. Rînd pe rînd, profesorul Goddard construieşte alte rachete, le îmbunătăţeşte zborul prin adăugarea unor dispozitive stabilizatoare. În iulie 1929, savantul american experimenta deja rachete compuse, înalte de trei metri, care puteau atinge altitudini de circa 300 m. Aceste experienţe au fost remarcate de presă, mai ales că şi apăruse lucrarea lui Hermann Oberth „Racheta în spaţiul interstelar", iar în iunie 1928, germanul Fritz Stamer fusese primul om care zburase pe un planor lansat cu ajutorul a două rachete cu pulbere.

În 1936, Institutul Smithsonian a publicat cel de-al doilea şi ultimul raport al lui Goddard. În el se făceau referiri la probele efectuate pe terenurile de la Fort Devens şi din Noul Mexic (la Roswell, la aproximativ 100 km de locul viitorului centru spaţial White Sands). De la Roswell a fost lansată la 30 decembrie 1930 o rachetă de trei metri, care a atins 600 m şi 800 km/h, şi tot de acolo s-a dat startul în iulie 1932 la prima rachetă stabilizată giroscopic şi avînd deviatori (cîrme de jet). Performanţele se măresc repede: în octombrie 1935, o rachetă dotată cu mecanism de stabilizare pe traiectorie atinge înălţimea de 2 200 m şi viteza de 880 km/h.

Despre experienţele şi calculele ulterioare ale lui Goddard se cunosc foarte puţine date. El n-a mai avut posibilitatea să publice o a treia lucrare deoarece, în urma unei operaţii, moare la 10 august 1945.

Astăzi există la New York o expoziţie permanentă, cu toate rachetele create de Goddard, organizată de Societatea de ştiinţe aerospaţiale, iar Esthera C. Goddard şi C. Edward Pendray, unul dintre fondatorii Societăţii americane de rachete, au publicat notele renumitului fizician.

După 42 de luni de la moartea sa, o rachetă compusă (prima treaptă de construcţie germană, iar a doua — americană) s-a ridicat în spaţiul cosmic. A fost ca un omagiu adus unuia dintre cei mai fecunzi pionieri ai rachetodinamicii.

FL. Z.

MIRCEA ȘERBĂNESCU:

„ULUITOAREA TRANSMIGRAȚIE"

Adunînd în volum șase dintre povestirile sale gen „science fiction", prozatorul Mircea Șerbănescu conturează editorial o preocupare literară mai veche. Lucrările de față trădează de altfel acest exercițiu prealabil, atît în atenta adecvare a stilului la problematica abordată, cît și în varietatea de formule (de la evocare și reconstituire simbolică la suspensul polițist și povestire fantastică).

Dar ceea ce am socotit dominanta acestui volum găzduit în colecția dedicată literaturii de anticipație a Editurii tineretului este interesul scriitorului pentru ființa umană, pentru aspectul etic al dezbaterii. Structurate divers, dar totodată simplu, și enunțînd direct „teza", cele șase lucrări cîștigă de la început interesul cititorului, fie că e vorba de dramatica și sumbra evocare din „Agnes", punctînd cu patos, printr-un caz limită, ideea responsabilității umane și morale în grefele de organe, fie că e vorba de lirismul anticipativ de bună calitate din „Rapsodia albastră", de suspensul prelungit și bine condus din „Bila care ucide", ori de turnura alertă imprimată bucății ce dă titlul volumului, veștejind cu umor veleitățile megalomane ale unor personaje vetuste scoase de la muzeul istoriei.

Așadar, teme și preocupări de stringentă actualitate. Am mai adăuga că de dragul evidențierii problematicii autorul nu s-a pierdut în reconstruirea unui hățiș tehnic, detaliile de acest fel nu-l copleșesc pe cititor. Cadrul e rezolvat credibil, dar expeditiv, ca o convenție acceptată, redusă la atît cît e necesar.

Și încă ceva: fiecare povestire emite o ipoteză. În „Rapsodia albastră" e aceea a comunicării telepatice, discutabilă, desigur, ca tot ce e invenție, supusă sancționării îndepărtate a viitorului, dar interesează pentru că pornește de la ideea că omul își va subtiliza neîncetat sistemul perceptiv, el putînd, cîndva, comunica prin mijloace senzoriale mai fine, mai perfecționate; e de fapt aici și o întrupare a visului omului de a învinge și a-și apropia distanțele. Cei doi tineri au toate reprezentările unei călătorii interstelare, reușind astfel să identifice și să salveze un explorator solitar, pierdut undeva în spațiul infinit. Cu un al șaselea simț — deci tot cu un organism mai perfecționat — se apără și „omul cu picior plat", acționînd ca un detectiv al umanității, alertat de fiecare dată cînd e amenințat și prevenind la rîndu-i omenirea de un iminent pericol.

Cu interesul unui moralist (în accepția luministă a cuvîntului), Mircea Șerbănescu apără demnitatea omului, supusă exceselor acelui foc devorant care i-a cuprins pe savanții „flămînzi" de noi descoperiri și performanțe („Agnes") ori numai superficiali și indiferenți la aspectul etic („Cerceii de lapislazuli"); poziția autorului o exprimă bine savantul din această ultimă lucrare, preconizînd ridicarea omului nu prin mașini miraculoase, ci modelînd „marmura", personalitatea fiecăruia. Se pune deci problema ce se cade și ce nu într-un experiment științific.

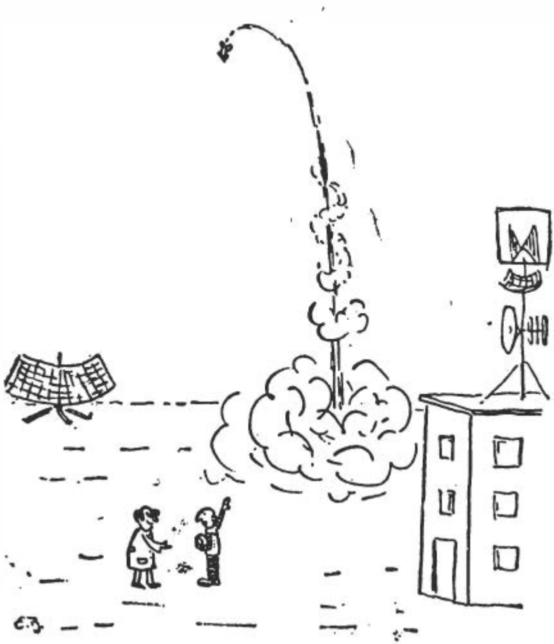
Savanții săi sînt niște singuratici, niște romantici întîrziați, mistuiți de acel foc al cercetării, chiar devorați de el, ca Traian Vișan, obsedat de ideea reconstituirii trecutului prin captarea din materie a mării de sunete pierdute în lucruri ce-au vibrat la viața trecutelor generații. Din aceeași familie de spirite e și Doctorul, care încearcă uimitoarea și tragica sa operație ce a însemnat nefericirea bietei Agnes. Am mai adăuga, prin contrast, viziunea stenică din „Rapsodia albastră", unde sentimentele duc la o totală comunicare sufletească, unde totul e învăluit într-o aură poetică de puritate și vis, conturînd astfel din toate aceste aspecte o viziune care este implicit un refuz al unei civilizații dezumanizante.

Nu ascundem însă că ne-ar fi plăcut mai multă fantezie în conturarea unor subiecte, în evitarea conceptualului, a ceea ce rămîne încă pe alocuri la stadiul de schemă. După debutul pasionant al acțiunii din „Cerceii...", ne așteptam la o dezvoltare a fabulației, în locul căreia dăm însă mai ales de discuții, de schimburi de idei, unele generoase, e drept, dar care lasă impresia de care aminteam. Însă volumul e scris cu pasiune și dăruire, cu pricepere literară, oferind în ansamblu, și îndeosebi prin „Uluitoarea transmigrație", „Agnes", „Bila care ucide", o lectură ce va pasiona pe lectorul tînăr și în egală măsură pe cel tînăr numai cu inima.

SIMION DIMA

U M O R

Desen de
EMIL BOGOS
Ploiești

— Ce s-a întîmplat? De ce se întoarce?
— Cred că și-a uitat ochelarii...

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

2012

COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

CLUB

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

I.m. Pompiliu

Au scanat, corectat, prelucrat

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică sau cei care au dat să continue CPŞF, au reuşit, cu multă dăruire, muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
eviligheorghe
krokodylu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

Citiți
începînd
din numărul viitor

CELEBRA POVESTIRE

PATRULA TIMPULUI

de
scriitorul american
POUL ANDERSON

• • FEBRUARIE 1969
PREȚUL 1 LEU | 41007